

MEDLEMSBLAD

NY FORSIDE!

Nå tar vi i bruk den nye logoen på bladet. Vi takker vårt medlem Rolf Risborg som igjen har hjulpet oss med utformingen.

Årsmøtet blir nå avholdt i januar, se annonse side 2.

Turen blir også på et annet tidspunkt enn vanlig, nemlig i april. Det blir kanskje den mest spennende turen vi har hatt. Les om den på side 3.

Så må vi igjen etterlyse mer stoff til bladet. Vi trenger stadig tilgang for å fylle 16 sider.

Kontingenten er fortsatt 50 kr året. Innbetalingskort for 1997 følger vedlagt, og som vanlig ber vi om at dere betaler raskt.

Vi ønsker alle våre lesere en riktig god jul!

Nr. 71 Desember 1996

ÅRSMØTE

Årsmøtet holdes på Austbo søndag 26. januar 1997 kl. 17.00.

Dagsorden:

1. Åpning
2. Beretning
3. Regnskap
4. Innkomne forslag
5. Budsjett/arbeidsprogram
6. Valg

Forslag til årsmøtet sendes Oddvar Jakobsen, 2224 Austmarka, innen 19. januar.

Konservator Kari S. Jacobsen kåserer om Sikåa og virksomheten der i forrige hundreåret.

Det blir kaffeservering og utlodning. Vel møtt!

Styret

NYTT FRA LAGET

Takstein på Bråastua.

Bølgeblikket på Bråastua er i høst tatt av og erstattet med gammel, krum takstein. Arbeidet har gått unna på dugnad, og vi takker alle som har deltatt.

Gaver til laget.

Terje Lindkjølen: Materialer til undertak på Bråastua.

Torill og Arne Lunderbye: Gammel kombinert varmeovn og kokeplate

Jens Øverby: Smørask.

Signe Ås: Softe (slagbenk) fra Tallåsen, toetasjes trepenal.

Øivind Fjellvang: Drivhjul av tre funnet i sjøkanten ved Kiærsga.

Åpne søndager på Tunet.

Siden 3. november har vi holdt søndagsåpent i Bråastua. Ca 10-15 personer har vært innom hver gang for å slå av en prat, ta en kaffekopp eller titte i bildealbum og andre papirer.

Nye medlemmer.

Magne Øster, Bjarne Vikertorpet, Heidi Dragonmoen, Gunn Nygård, Erik Tomta, Hanne Brith og Ove Strandseter, Kåre Solvin, alle Austmarka, Gunn Aaserudhagen, Skjetten, Solveig Fismen, Os, Kjell Haakerud, Oslo.

Vi har nå 293 medlemmer.

Julelotteriet.

Trekningen foregår på politikammeret ca 15. desember. Vinnerne blir kontaktet.

TUR TIL ISLAND I APRIL

Årets tur går til sagaøya Island - et reisemål mange har sett fram til i flere år. Turen starter lørdag 19. april og varer en uke.

Grunnen til at det blir en vårtur er først og fremst prisen (3-4000 kr rimeligere enn om sommeren). Dessuten er ikke temperaturforskjellen særlig stor fra vår til sommer på Island.

Slik er turprogrammet i grove trekk:

Buss fra Austmarka til Fornebu og derfra fly til Reykjavik. Det blir fem overnattinger på Hotel Esja i Reykjavik og bussutflukter derfra. En utflukt med overnatting går langs sørkysten, og en overnatting blir det på tur nordover til Snæfellsnes. Andre severdigheter vi skal besøke er bl.a. Gullfoss, Geysir, Thingvellir, Reykholt, Hekla, for å nevne noe.

Prisen pr deltaker blir ca kr 7700, som inkluderer reise (fly og busser), guider, hotell og halvpensjon. Tillegg for enkeltrom kr 1400.

Vi har 40 plasser til rådighet. Etter interessen hittil å dømme vil det lønne seg å være tidlig ute med påmelding til

NSB Reisebyrå, Snaresenteret, 2200 Kongsvinger, tlf 62816644.

Der får du også detaljert turprogram.

Velkommen til en spennende tur!

Åge

LEIEKONTRAKTEN

AND. H. KIÆR & CO. LTD eide i sin tid området der Bygdetunet og den gamle idrettsplassen ligger. Kongsvinger kommune ervervet for noen år siden dette arealet som nå er regulert til friareal. Idrettsplassen ble brukt til kølatomt og lagerplass så lenge sagbruket gikk, og da virksomheten sluttet, ble nedenstående leiekontrakt mellom KIÆR & CO og Idrettslaget opprettet:

LEIEKONTRAKT

Undertegnede AND. H. KIÆR & CO. LTD bortleier herved til AUSTMARKA IDRETTSLAG "Kølatomt" på Skullerud.

Tomtens grenser er slik som de nu finnes avmerket, og den skal brukes til idrettsplass. Det er eierens forutsetning at det gjelder et borgelig idrettslag.

Leietiden er et år av gangen og regnes fra 1. september 1935 til utgangen av august 1936, og hvis ingen av partene har opsagt kontrakten med 2 mndr. varsel, gjelder den videre fra år til år.

Leien er kr 1,- -en krone- pr. år.

Kongsvinger og Austmarka, 31. august 1935

Som eier:

*AND. H. KIÆR. & CO. LTD
Skogforvaltningen
Terje Bråten*

Som leier:

*Ernst Melgård
f.t. formann*

Jeg synes kontrakten er en kuriositet som forteller litt om bl.a. hva plassen ble brukt til, og ikke minst om den idrettspolitiske situasjonen som rådet på 1930-tallet.

Den gang var det to idrettsorganisasjoner: Den borgelige og Arbeidernes Idrettsforbund. Det kommer klart fram hvilken side Terje Bråten og KIÆR & CO tilhørte. Heldigvis for norsk idrett ble disse to organisasjon-

ene samlet til ett forbund like etter krigen, og striden mellom de borgelige og arbeideridrettslagene opphørte.

I dag får Austmarka Historielag disponere sin del av Kiærsagområdet og Idrettslaget sin. Badeplassen er opparbeidet med kommunale midler og med tilskudd fra fylket i slutten av 1970-åra. I dag vet vi at Velet gjør en god innsats der, og kommunen ved kirketjeneren slår graset når det trengs.

Oddvar

GRANSBRÅTEN OG DEN GAMLE SLEKTEN DERFRA

Gransbråten ble ryddet av Hans Hansen Skullerud. Han er i hvert fall beboer her i 1835. Vi finner hans familie på plassen ved folketellingene i 1865 og 1875. Ved den siste folketellingen oppgis Hans Hansen og hans kone Sigrid å være føderådsfolk. Den eldste sønnen Ole er "husfader, ugift, gaardbruker og selveier." Sønnene Hans og Johannes bor hjemme, begge som ugifte inderster og dagarbeidere. Datteren Olia er husholderske, gift og bor i Gransbråten med sin eldste datter Sofie. Sistnevnte, døpt Mathilde Sofie (1874 - 1958), ble gift med Karl Elias Knutsen Kapstad i Eidskog, og har etterslekt der.

Grunnen til at Hans Hansen og hans familie flyttet fra Gransbråten er uklar. Opplysninger gitt ved den siste folketellingen kan tyde på at de hadde problem med å livnære seg der. En sønnesønn av Hans Hansen, Sigvard Fossen i Åbogen, skal ha fortalt at bruket manglet veg og derfor var vanskelig å bebo.

Rudolf Bråten skriver i sin bok Brandval Finnskog Bosetting: "I eldre tider bodde Skinnar-Johannes der." Jeg går ut fra at det dreier seg om en skinnfellmaker. Hvem har hatt dette tilnavnet? Det kunne være av interesse å høre om noen på Austmarka har opplysninger om denne personen.

Hans Hansen Skullerud 1807 g. 1833 Sigrid Johannesd. Jansrud 1806 hadde disse barna:

1. Ole Hansen 1833- 16/8 1912. Ugift. Bodde hos søsteren i Snekkerbakken i Holseter. Døde der.
2. Maren Hansd. 16/8 1835-11/3 1880, g. 1860 med Ole Isaksen Øverby 1831.

3. Hans Hansen 1/12 1839-11/12 1888. Ugift. Bodde i Bråtasetra i Eidskog.

4. Syver Hansen 30/7 1843, d.s.år.

5. Johannes Hansen 10/2 1845-2/9 1927, g.m. Karen Johannesd. Solbergseter. Til Bråtaseter.

6. Olea Hansd. 21/2 1851-2/2 1924, g.m. Gulbrand Olsen Kalmyra 16/10 1853-4/12 1929. Til Snekkerbakken

Ifølge Vinger bygdebok hadde Maren Hansd. 8 barn. Finnes det etterkommere etter disse barna? Olea Hansd. Gransbråten er forøvrig min oldemor.

Marry Skjørberg Brendryen
2270 Flisa

ETTERLYSNING

En av mine forfedre, Gunnar Eriksen (1699 - 1763) var gift med Marthe Hansdatter Åstebøl i hennes andre ekteskap, og de var bosatte på Stangnes i Eidskog. Gunnar var fra Ingelsrud på Austmarka.

Ifølge Vinger Bygdebok, bind 3 side 196, fikk ekteparet Erik Torsen Aaserud og Marie Nilsdatter Brødbøl 9 barn i tidsrommet 1694 - 1717. Gunnars far måtte ha vært en Erik, og siden ingen annen Erik enn Erik Torsen er nevnt på Ingelsrud i dette tidsrommet, spør jeg:

Kan Gunnar Eriksen ha vært et barn som ved en feil ikke er nevnt i Vinger Bygdebok? Kan noen bekrefte/avkrefte dette og eventuelt få Gunnar Eriksen plassert der han hører hjemme?

Rolf Risborg, Ammerudveien 35 C, 0958 Oslo
eller 2224 Austmarka

AMERIKAVISER

Utvandringen til Amerika ga grunnlag for en omfattende og engasjert visediktning. Noen få av våre store diktere deltok, men det var de små, ofte anonyme dikterne som skrev de aller fleste. En kan derfor sjelden finne stor

poesi. De fleste er både sentimentale og naive, men de rører ved dypt menneskelige sider ved utvandringen. En må derfor se på dem som menneskelige dokumenter, og bedømmes ut fra den situasjonen de ble til i. Viktig kulturhistorie er det i alle fall.

Disse visene er svært varierte. Det er viser for og mot utvandring, avskjedsviser, og viser om reisen. De handler ofte om hjemlengsel, og om de som gjorde lykke der borte, og om de som gikk til grunne.

Den visa vi tar med nå, lærte jeg under eller like etter krigen. Jens Vangen og jeg hadde den oppskrevet, og vi hadde lært melodien også. Hvor vi fikk den fra kan jeg ikke huske.

Jeg skrev opp både tekst og melodi nå, etter hukommelsen. Så kontaktet jeg Visearkivet, og fikk derfra en kopi av en versjon som har stått i ei visebok. Der sto det at både tekst og melodi var laget av Ruben Nilson..

Her får vi historien til en gutt som ble sveket av kjæresten, og som reiste fra alt sammen. Men så får han nyheter fra gamlelandet, og fatter nytt håp. Visa er brevet han skriver til gammelkjæresten.

Jeg har valgt å bruke min versjon, bare justert der hukommelsen sviktet litt.

Handwritten musical notation for a song in G major, 2/4 time. The melody is written on a treble clef staff with a key signature of one sharp (F#). The lyrics are written below the notes. The chords are indicated by letters above the staff: D, D7, G, D, D7, A7, D, D7, G, D, E7, A7, D.

Amerikabrevet.

Ja nu vill jag rita hem to you et lite letter - brev
før att tala om hur very well jag mår.
Men det är rätt länge sen, you see, som jag med pennan skrev,
men jag hoppas att du understand - förstår.

Många dagar har flytt hen sen dess jag for från Swedens land,
men jag lover dej ännu, my little friend.
Och fastän du mej bedrog och skämde ut dej med en ann
ska jag älska dej into my bitter end.

Jag är frisk och kry till hälsan och jag har det ganska bra,
utan skryt är jag already ganska rik.
För jag tjänar ganska very much med dollar varje dag
uti Varner Jonsons factory - fabrik.

Det var sorgligt som jag hörde att din fästman gick to hell
och att han blev killad utav en pistol.
För han kom i bråk med degos när han gick i land en kväll,
ja, så går det till i staden Liverpool.

Därför tänkte jag som så att när det gamla nu är glömt
att jag skulle ta och fråga dej och be
att du tog och reste hit, för det är drömmen som jag drömt,
och förresten kan du ta din unge med.

Ja, nu slutar jag och hoppas att du tar och skriver hit
fortast möjligt och adressen min den är:
Mister Charles P. Anderson, 604 B Main Street,
Person City, Indiana, U.S.A.

F.Å.

FINNER VAR DE FORTSATT ETTER 2-300 ÅR!

For 111 år siden ble det i Åsnes arrangert et skirenn som ble referert i
Norsk Idrætsblad nr 6/1885 slik det vises her.

Præmieskirend i Åsnes.

(Korrespondanse til Idrætsbladet).

Søndag den 22 februar afholdtes et større
præmieskirend her i Åsnes på gården nordre
Kjølen. Dette skirend har været bestemt
siden sidst i januar måned, men er stadig
blevet udsat på grund af tøvejr. Endelig fik
vi da adskillig nysne, klart, vakkert vejr og
over 20 kuldegrader, og som følge heraf det
ypperligste skiføre, vi har haft i hele vinter.
Skiløberne heromkring havde det uhyre tra-
belt de sidste dage før præmierendet. De
havde nemlig hørt, at der havde meldt sig
endel flinke skiløbere fra Hofs finskog, og de
vidste af erfaring, at det ikke var spøg at
optage kampen med disse.

Søndag fik vi dog ikke så vakkert vejr,
som vi havde haft de foregående dage, da
der var overskyet himmel og en smule sne-
drev. Dette skræmte dog ikke hverken ski-
løberne eller tilskuerne. Der havde meldt
sig 44 deltagere, hvoraf kun 2 udeblev, og
der kom en mængde tilskuere, som fulgte
løbet med stor interesse. Præmierendet løb
særdeles heldigt af. Det er mærkværdigt,
hvilket opsving skisporten har taget her i
distriktet, siden man begyndte at foranstalte
præmieskirend.

Ved de første præmieskirend her var der
ganske få, som kunde klare hoppet; nu der-
mod klarer de fleste det, og for mange er
det en ren bagatel. Af præmieløsten kan man
skjønne, at bygdens skiløbere lægger for liden
vind på længdeløbet. Hoppet klarer de nok
så godt som finnerne; men når det gjælder
at komme hurtigt frem på en længere stræk-
ning, så rår i almindelighed finnerne. Af de
42 deltagere var der 10 finner, og af de 14
uddelte præmier faldt de 7 på finnerne.

Dengang som nå hyg-
get folk seg med ski-
idrett i helgene, og
det er vel også
tydelig at "finnerne"
ble sett på som litt
spesielle.
De fikk delta i ski-
rennet på like vil-
kår selv om man
visste "at det ikke
var spøg at optage
kampen med disse".
Halvparten av
premiene havnet da
også i "finnernes"
neverkonter før de
vendte skiene
østover og tok fatt
på de 4-5 milene
hjem til de dype
skoger.

Odd Arnstorp

LÆRER MO OG POSTRUTA

Birger Westbye skriver bl.a. i et brev:

Ved en brannøvelse i Odal i 1994 fant jeg noen notater fra vår gamle lærer Mo ved Karterudseter skole, skrevet på valgsedler for Venstre ved kommunevalget i Østmarken i 1922. Det var i sin tid kamp om hvor posten skulle være. Mo sto på sitt om Karterudseter, men enden ble at posten kom til Samuelsbråten (ved Vikertorpet/tollstasjonen). Lars Svartbekken, postmann og skomaker, bodde i 2. etg. i butikken ovenfor tollstasjonen. Han var svært snill mot oss små, hadde alltid en pose sukkertøy i sin høyre baklomme som han dro fram og spanderte fra.

Det var vanskelig å tyde håndskriften på det tynne papiret, men Mo's kladd til et brev var omtrent slik:

Tilbakesendes hr. postmester Andresen (?) med min uttalelse:

Jeg har personlig intet imot at ansøkerne får det gode de ønsker sig, men jeg er i allerhøieste grad uenig med ansøkerne i premisser og motivering som de har skrevet under på, nemlig at "Som det tør være hrr. Postmesteren bekjent, ligger Karterudsæter i en utkant av kretsen; mens derimot Samuelsbråten ligger meget centralt". - Karterudsæter ligger ikke i en utkant av kretsen, men omtrent midt i kretsen og bebyggelsen, mens derimot Samuelsbraaten ligger i den østre utkant av kretsen.

Veien til Samuelsbråten og Karterudsæter fra Austmarka er så like lang at man ikke kan avgjøre hvem der er kortest uten ved opmåling.

Det er bemerkelsesverdige at det nuværende brevhus på Karterudsæter ligger isolert, og centralt i den bebyggede del av kretsen, for bostederne ligger vesentlig i periferien. På papiret ser jeg at det går an å legge Karterudsæter utenfor den bebyggede del av kretsen, men i virkeligheten går det ikke an. I virkeligheten har også tredjedelen av de på ansøkingen under tegnede ansøkere som bor i kretsen, både kortere og lettere adgang til Karterudsæter enn til Samuelsbråten, hvilket også er bemerkelsesverdige, og befolkningen på svensk side har poststasjon på Mitandersfors som ligger nær Samuelsbråten. Refleksjonene gjør sig selv.

Men - skal brevhuset flyttes fra Karterudsæter, vil jeg straks anbefale at postvesenet oppretter poståpneri istedetfor brevhus på Samuelsbråten.

Karterudsæter brevhus den 16/3-25. /Erbødigt Amund Mo

Striden gikk videre, Mo hadde ikke lyst til å gi seg. I Glomdalens Arbeiderblad for 15-11-26 finner vi følgende, som vel er et punktum for stridighetene:

Som bekjent opstod der en ganske livlig avisfeide i anledning av at postmesteren i Kongsvinger ifjor forsøksvis la om landpostbudruten Karterudseter skole-Austmarka og flyttet brevhuset til Samuelsbråten av hensyn til den nye mellemriksvei. Saken har nu vært forelagt poststyret, som har godkjent omlegningen efter innstilling av postinspektør Thorp, som har befart strekningen Austmarka-Varaldhøgda-Karterudseter skole til Mitandersfors ved grensen og tilbake den nye vei om grensetollstedet og Samuelsbraaten til Austmarka. Postinspektøren skriver i sin innberetning om turen:

Jeg har hatt en konferanse med lærer Mo ved Karterudseter skole, som ikke kan forsone sig med omlegning av postbudruten og flytning av brevhuset. Jeg forsøkte aa forklare ham, at ved anlegg av en saadan hovedvei, falt det naturligt som i dette tilfelle, at postbudruten blev omlagt og brevhuset flyttet. Jeg kan godt forstaa, at lærer Mo kan være misfornøiet, idet han tidligere fikk bragt posten inn i huset og hentet derfra (postbudet måtte ofte vente paa grunn av brevskrivning). Han maa nu hente sin post hos budet paa Samuelsbraaten. Tidligere bodde budet paa plassen Svartbekken, like ved Karterudseter skole, men da ruten blev omlagt flyttet han til Samuelsbraaten likeoverfor den norske grensetollstasjon. Fra først av hadde jeg tenkt aa foreslaa, at der burde settes op kasser ved Linna, like ved den gamle mellemriksvei til lettelse for beboerne ved gaardene mellem grensen og Karterudseter skole - særlig av hensyn til lærer Mo. Han skulde saaledes kunne hente sin post ganske kort vei fra skolen, idet postbudet blev paalagt aa gaa til Linna.

Men ved nærmere undersøkelse og efter konferanse med postaapner Thomassen, postbud Svartbekken, grensetolleren, lensmann og disponent Braaten paa Mitandersfors er jeg kommet til det resultat at det er unødvendig. Alle uttaler, at lærer Mo ikke vil kunne forsone sig med en saadan ordning, og heller ikke vil kunne betro sin post til en postkasse. Han klaget over, at postbudet, som har brevhuset, vanskelig kunne treffes, men dette forholder sig ikke saaledes, efter hvad jeg har bragt i erfaring. Paa sine fridager er postbudet skomaker og går ikke ut av huset for all

post er hentet og er stadig hjemme. - Brevkasse, vekt, lodder m.v. tilhørende brevhuset befinner sig fremdeles paa Karterudseter skole. Alle disse inventarsaker bør snaarest flyttes til Samuelsbraaten, hvor det er naturlig at brevhuset blir beroende som foreslaatt. Foruten samtlige norske opsittere faar ogsaa de svenske beboere langs grensen og særlig Mitandersfors bruk, som etes av A.s. E. Kiær & Co., Fr.stad, sin post med postbudet i denne rute.

Nogen rundtur om Varaldhøgda og Karterudseter skole til Samuelsbraaten kan jeg ikke foreslaa. Der er daarlig vei (kun gangsti), ofte ufarbar om vinteren. Postbudet utgaar om morgenen fra Samuelsbraaten som ligger like ved svenskegrensen, til Austmarka og returnerer efter postens ankomst om eftermiddagen. Postbudet benytter en stor del av aaret sykkel. Ruten er lang og besværlig og man kan derfor ikke paalegge mere arbeid enn det allerede har. - Jeg maa derfor slutte mig til postmesterens forslag.

Under 27. september sistleden har poststyret godkjent den nye ordning og at ruten herefter blir aa benevne Samuelsbraaten-Austmarka, hvorefter de brevhuset tilhørende saker er overflyttet til Samuelsbraaten.

Amund Mo var nok en særpreget personlighet. Han var ogsaa i konflikt med herredstyret, og han skrev ofte i avisene om ting han kjempet for. Men samtidig var han avholdt, og utrettet mange gode ting. Vi vil forsøke å komme tilbake med mer stoff om lærer Mo.

F.Å.

LITT OM FISKE OG SKIKKER

Nordiska Museet i Sverige har gitt ut en serie bøker om ulike emner. Ei av disse bøkene, "Folkliv i Värmlands Finnmarker", skrevet av Nils Keyland, intendant ved Nordiska Museet, ble gitt ut i 1954. Boka inneholder mye historie fra dagliglivet i Värmland, bl.a. et avsnitt "Från fiskevattnen". Der legger Keyland fram undersøkelser "rörande finnarnas fiske".

Jeg skulle tro at mange skikker og vaner som Värmlands finner hadde, gikk igjen blant finnene i Brandval og Vinger Finnskoger. Å fiske var en del

av næringsgrunnlaget for våre finske forfedre her i traktene. Fiske gav mat, men ogsaa avkopling, spenning og naturopplevelser.

I dag drives kultiveringsarbeid i våre fiskevatn ved bl.a. kalking og opprensing. Men en form for kultiveringsarbeid er ogsaa utsetting av vaser, noe som ansvarsfulle hobbyfiskere gjør ogsaa i dag. Keyland skriver at i følge de gamles mening skulle disse settes ut på langfredag morgen. Da hogg man ei buske og satte den i sjøbotn med disse ordene:

"Här ska du vistas å här ska jag ta dä".

LOKKEMIDDEL

For å få fisk på meiting, skulle en blande kamfer i markbutten. Et annet råd var å dynke flaggermusblod på nettet hvis en skulle være sikret fangst. Menneskeknokler og nattverdsbrød nevnes ogsaa som midler til større fiske-lykke.

Et knep vi alle kjenner til, er å spytte tre ganger på marken. Dette er en levning fra den tida man brukte trolldom og trylleformularer som et naturlig hjelpemiddel på godt og vondt i karrige levekår. Skikken med å spytte tre ganger på agnet, markerer egentlig slutten på et trylleformular. Slutten lyder som følger: "Hä ska du vistas å här ska jag ta dä genom de tre heliga namna". Så spytter en tre ganger. Namna står for Faderen, Sønnen og Den Hellige Ånd.

UFINE METODER

Det gikk ogsaa an å ødelegge fiskelykka for andre. Det gjorde de ved følgende trylleformular: "När mej ska du vara, men dej ska di ifrå igenom de tre namna", og dermed strøk de hånda over fiskestanga til offeret. Da dro fisken fra fiskekameratens stang og kom til den som trollet.

Ville en ødelegge fiskelykka for kameraten, kunne en bare skreve over fiskestanga til vedkommende eller eventuell annen redskap denne brukte.

FISKEBØNNER/REGLER

"Øbbør og mort - bit fort, drar du ned - drar jeg opp". Denne regla kjenner nesten alle til. Jeg håpet å få tak i flere ved å spørre noen eldre hobbyfiskere i bygda, men ingen hadde noe å bidra med. Hvis noen av leserne kjenner til slike regler, send dem inn til undertegnede eller Finn Åberg. Det

ville være morsomt om en fikk tak i gamle knep for å fremme fiskelykka. Keyland har ei slik regle i boka si:

Abbur stark
ta min mark.
Gädä grå
häng dä på.
Murten vit
ta en bit.

I det store og hele er det sikkert utallige historier og uendelig mye stoff om dette emnet. Det er ikke overdrivelse å si at øbbør, mort og gjedde er skapninger som har engasjert og delvis preget livsstilen på Finnskogen. Disse skapningene hører med i vår tilværelse på en spesiell måte, vi føler nærskap til disse. De har aktivisert gamle og unge, store og små gjennom årtier i form av fising og samtaleemne, men også i utforming av redskaper, båtbygging og fangsmetoder. Ikke minst har de vært en matressurs for utallige familier i ofte fattige kår.

Oddvar

Karelius Neset forteller:

Han Erik Nesa, far hass Engebret, han sa dom kunne trølle litt. Han fekk all den fisk han ville ha da'n gikk på sjøn og meitte. Are satt og meitte og fekk itte napp, så kom'n og feste sæ i prommen og drog opp så mie han ville. Men hvis det kom et kvinnfolk og skreva over meitstånga hass, så braut'n åv a på fleire steller og kast'a på steinreisa, og gjorde sæ ei ni ei. Ho var ittnå tess meir, da.

Han hadde mjaler, da, om vårn, og tog så fælt med fisk i dom. Så var'n bortved Tørva som ligger innafør Tållohølmén. Han hadde hauggi og lagt ei stor granbuske nedmed Tørva, og der hadde'n lagt en mjal i den buska. Så kommer gammel-Tållo'n, far hass Andreas, han au hadde mjaler ved austlandet. Så sier'n det tell Nesa'n at "det er da merkelig rart at du skar dra dæ hit på denna sia og fiske, her som je har fiskerett, du som har heile vestre Hærsjø'n". "Ja hvis je er i vegen før dæ", sa'n Erik, "så skar da je itte væra her lenger". Og han tog opp mjal'n sin, den var smekkanes full

tå øbbør, og så tog'n tak i toppen og sa at "den toppen tar je med mæ", og den tog'n og hengte på bakenden på prommen og reiste. Og Tållo'n la ut der sea, og'n fekk itte en fisk. Nei, det var aldri fisk der meir.

Og'n Olaf Kveken og dessa eldste Kvek-gutta satt austa Lauvhølmen og meitte, men fekk ittnå. Så kom'n gammel-Erik - ja Gammel-Erik måtte det full væra! - og da var'n så gammal så det var så vidt'n ørke ro. Og han kom bort'te dom og spurde "får je løv å sitta her og meite", sa'n. "Å, ja, meit så mie du vil, før her får du itt'nå". Og han drog opp den eine kart-øbbør'n etter den are så fort han fekk uti. Så sa'n te dom: "Ble med tell Nesa nå, så skar de få eta fisk alt de ørker, før je har så mie fisk", sa'n. Den tida var det dårlig med mat, veit du. Og dom hadde vørti med'n, sa'n Olaf, og dom åt et stort traug med potisser og fisk og mjølk. Og så fekk dom et stort kjeppé med fisk med sæ heim. Han hadde fisk nukk, han.

Det var alt nåe dom kunne, hå fanken det var.

Utdrag fra lydbåndintervju ved F.Å.

WISE OM PORKKA

For ei tid sida var det slektstevne i Varildenga. Rudolf kom med denne sangen som de hadde brukt der.

Melodi: Når lysene tennes der hjemme.

Når en rødmende kveldsol seg senker, ligger Varaldsjø stille og klar, mens en skoging ved stranden der tenker at han Porkka var skogfolkets kar

Oppi austhøgda sto han så stille, og så Varaldsjø tindrende klar, frå hans ansikt der lyste opp smilet... Kaunis Järvi, sa skogfolkets far.

Her ved Varaldsjø rudde han garden som vart heim for ei kjerring med bån mange svedjebuk måtte han laga for å få til ei skikkelig onn.

Det vart hus ifrå temmer i skogen, her fanns vilt, her var fisk ned ved strand og ei grepanes kjerring han hadde, som tok tak med sin husbond og mann.

Hvert et år kom det unger i huset, mens en vind over tretoppa sang,
ja, de kom som ein bekkefoss bruse, og satt tett oppi Kari sitt fang.

Nå har skogingen satt seg ved stranda, speider ut imot Varaldskog strand,
og han tørker bort sveitten tå panna... mens en svenskepris ligg i hans hand.

Tanker flyger tilbake i tida til den gangen da Porkka kom her
og hans auge det speider mot lia, men idag ingen Porkka han ser.

Snart er firhundre år gått i lia, sia han kom med neverkont på.
Men hans gener er fortsatt i live, og kan samles i tusentall nå.

Mange gardar er fortsatt på henda til en Porkka der rådde en gang.
De er alle en ætling tå Gubben og hans Kari med unger på fang.

Kjell Haakerud, 5. august 1996

Utgiver: Austmarka Historielag

Redaksjon og ekspedisjon:

Finn Åberg

Meltzersgt. 3

0257 Oslo

Tlf. 22 44 54 52

Medlemskap koster 50 kr. året.

Betales til

Austmarka Historielag

2224 Austmarka

Postgiro 0814 3552056

Trykt i 320 eksemplarer